

INTERPELLATION TILL STATSRAÅD

Från Riksdagsförvaltningen
2017-02-16
Besvaras senast
2017-03-02

Till utrikesminister Margot Wallström (S)

2016/17:320 Nord Stream 2

Den 31 januari tog Karlshamns kommunpolitiker ett beslut som gäller rikets säkerhet. Trots stark avrådan från regeringen, expertmyndigheterna MUST, SÅPO, FRA och Försvarsmakten, beslutade kommunen att Nord Stream 2 ska få använda hamnen i staden för uppläggning av gasrör under de ca 2 år som man planerar att projektet kommer att pågå. Nord Stream 2 är till hundra procent ägt av Gazprom, som i sin tur kontrolleras av ryska staten och därmed kan räknas som Kremls förlängda arm.

Att Nord Stream 2:s underleverantör ska få använda delar av hamnen i Karlshamn står i strid med det svenska försvarets intressen och säkerhet, både på kort och lång sikt. Det menade försvarsminister Peter Hultqvist den 13 december 2016 samt att det skulle försvåra genomförandet av försvarsuppgörelsen från 2015.

Majoriteten i Karlshamn valde ändå att slå dövörat till. Trots alla varningar valde de att prioritera ekonomin. De 100 miljoner kronor som Nord Stream 2 och underleverantören Wasco Europe utlovade och de, enligt Hamnbolagets vd 50–60 arbetstillfällena, blev alltför lockande.

Regeringen meddelade vid en presskonferens dagen innan, den 30 januari 2017, att man inte alls har svängt utan står fast vid sin bedömning, som offentliggjordes den 13 december 2016. Man sade också att man gör en så pass allvarligt bedömning att man kommer att behöva vidta särskilda hemligstämplade åtgärder för att motverka det hot som avtalet med Karlshamn innebär.

Redan i september 2015 kom frågan om byggandet av Nord Stream 2 upp i de berörda europeiska länderna – regeringen hade mer än ett år på sig att agera kraftfullt på lokal nivå. Karlshamns hamns vd förklarade den 30 januari 2017 att förfrågan från Nord Stream 2 om att få använda Karlshamn diskuterades först 2012–2013, och den aktualiserades sedan 2015. För mer än ett år sedan, i december 2015, var frågan även uppe på agendan för EU:s toppmöte. Statsminister Löfven valde att ligga lågt, och vi vet inte om han över huvud taget förde fram en svensk syn i Nord Stream 2-debatten i europeiska rådet och i så fall vad det var han sa. I mars 2016 bad de baltiska länderna och Polen att Sverige tillsammans med dem och ytterligare fyra länder skulle underteckna ett gemensamt brev till EU-kommissionen där EU-medlemsländerna protesterade

mot Nord Stream 2, bland annat med hänsyn till gemensamma europeiska målsättningar som man beslutade inom ramen för den europeiska energiunionen. Regeringen valde då att ligga lågt och lät meddela att man inte hade för avsikt att underteckna brevet.

Vid en interpellationsdebatt med undertecknad den 8 september 2016 sa utrikesministern:

"Regeringen är väl medveten om projektets säkerhetspolitiska dimension, vad gäller möjlig påverkan på länder som Polen, de baltiska länderna och Ukraina. Regeringen har också att värna svenska säkerhets- och försvarspolitiska intressen."

"Vi kommer naturligtvis att se efter våra säkerhetspolitiska intressen. Du kan vara helt övertygad om att vi kommer att titta på den frågan, Mikael Oscarsson."

Utrikesministern sa då också: "Vi tycker inte om det här projektet" och "Vi agerar med de baltiska länderna" och Sverige och de baltiska länderna har "samma syn på detta. Vi tycker att energiunionens mål borde gälla."

Frågan som allt fler ställer sig är dock hur vi hamnat där vi står i dag? Är det ett direkt resultat av regeringens ovilja att bära ansvar – både nationellt och på EU nivå?

Utrikesministern förklarade att man inte skrev under brevet till kommissionen i mars 2016, eftersom man inte haft tillräckligt mycket tid på sig att få in egna skrivningar i brevet. Detta trots att man "agerar med de baltiska länderna och har samma syn som de". Vad var det utrikesministern ville få sagt i brevet? Varför tog man därefter inga egna initiativ till ett offentligt ställningstagande gentemot de andra EU länderna och främst Tyskland? Sverige hade, som ministern själv sa, stöd av en rad andra länder och valde ändå bort att ta ställning själv. Nu har det snart gått ett år, och vi har inte fått veta mer om vad regeringens särskilda utnämnda energiambassadör Mikael Eriksson gör på EU-nivå för att stoppa Nord Stream 2. Vi har heller ingen insyn i vad utrikesministern, klimatministern och försvarsministern gör på EU-nivå för att stoppa Nord Stream 2. Har försvarsministern förklarat för Tysklands försvarsminister Ursula von der Leyen vad som står på spel för Sverige och många andra Östersjöländer, inklusive Tyskland?

Ännu mer anmärkningsvärt är att Tysklands förbundskansler Angela Merkel den 31 januari 2017, efter ett längre samtal med statsminister Stefan Löfven, uttryckte att hon anser att Nord Stream 2 är "ett rent kommersiellt projekt" – "Das ist aus unserer Perspektive ein wirtschaftliches Projekt" (*Pressekonferenz Mitschrift*). Frågan är om statsministern över huvud taget talat med förbundskanslern om Nord Stream 2 och förklarat de negativa konsekvenserna för Försvarsmaktens försvarsförmåga och Sveriges nationella säkerhet för henne? Ministrarna upprepade den 30 januari 2017, endast några timmar innan förbundskansler Merkel anlände till Stockholm, att just denna bedömning – att Nord Stream 2 utgör ett mycket allvarligt hot mot Sveriges säkerhet – ligger fast.

Sedan kan man ju fråga sig varför regeringen väntade så länge med att tala med den politiska ledningen i region Gotland respektive Karlshamn? Bara dagarna innan besluten skulle fattas om att ingå avtal med Nord Stream 2 och dess underleverantörer i december 2016 lyfte regeringen på luren och ringde, trots att de båda leds av partikamrater till statsministern, utrikesministern och försvarsministern. Har informationsflödet varit så dåligt mellan Karlshamn, Gotland och Stockholm att regeringen inte visste om lokalpolitikernas förhandlingar med Nord Stream 2? Eller har man haft dålig koll på lägesbilden och inte lyssnat på Försvarsmakten? Hur kan regeringen förklara att man inte redan agerat i ett mycket tidigare skede? Rimligt hade varit att regeringen gett sin åsikt till känna senast i september 2015, då frågan aktualiserades i och med det bindande avtalet om att Nord Stream 2 ska byggas?

Varför förutsåg inte regeringen problemen med det kommunala självstyret efter turerna kring Nord Stream, som visade hur Kremls förlänga arm redan tidigare med framgång utnyttjade de lokala ekonomiska behoven i Blekinge och på Gotland? Regeringen kunde tidigt ha tagit initiativ till en lagstiftning som tydliggjort att det kommunala självstyret absolut inte får omfatta rätten att fatta beslut som inverkar på svensk försvarsförmåga och svensk utrikes- och säkerhetspolitik.

Men det finns ännu fler frågetecken. I det gotländska avtalet med Nord Stream 2, som nu tack och lov inte röstades igenom, finns besvärande skrivningar. Bland annat går det att läsa i avtalet "Regionen påtar sig dock att inom de gränser som anges av lagstiftningen försöka begränsa den information som lämnas ut och kommer att underrätta Nord Stream när en sådan begäran från tredje part har framställts."

Är ett sådant avtal i en fråga som berör rikets säkerhet verkligen förenligt med den svenska offentlighetsprincipen? Och även om så vore fallet undrar jag om ministern anser att det är rimligt att ett sådant avtal med Kremls förlängda arm ska omfatta begränsningar kring vilken information som kan lämnas ut?

Nu har det dessutom kommit till min kännedom att Nord Stream 2:s underleverantörs avtal med Karlshamns hamn hålls hemligt. Inte ens oppositionsrådet i kommunen har fått läsa avtalstexten. Frågan är om regeringen själv känner till samtliga skrivningar i de olika avtalen. Förefaller det rimligt att just de delar av den ryska militärstrategiska infrastrukturen som nu ska lagras på svenskt territorium omgärdas av omfattande sekretess där inte ens berörda svenska beslutsfattare får insyn i affärsverksamhetens detaljer?

Till sist finns det anledning att undra om regeringens acceptans gentemot Karlshamn kommun och dess vilja att låta hamnen ingå ett avtal med Wasco Europe, som agerar åt Nord Stream 2, bygger på felaktiga uppgifter som hamnens vd lämnade över. Det har framkommit att den mycket omtalade siffran om "700 ryska fartyg" med rysk besättning och rysk frakt, som hamnens vd hävdar anlöper till Karlshamn varje år, saknar stöd. Trots detta förklarade utrikesminister Margot Wallström den 30 januari på presskonferensen att just den ryska affärsverksamheten i Karlshamn är så viktigt för hamnen. Har kommunalpolitiker och även regeringen blivit vilseledd av felaktiga uppgifter som hamnen överlämnade till beslutsfattare?

Sammanfattningsvis:

Regeringen säger att man "agerar med de baltiska länderna och har samma syn som de", men ändå är det svårt att se några tecken på att Sveriges intressen försvaras aktivt på EU nivå. Vad har regeringens energiambassadör, utrikesministern, försvarsministern och statsminister Stefan Löfven gjort för att stoppa Nord Stream 2 med hjälp av de andra EU-medlemsländerna, som är lika kritiskt inställda mot Rysslands Östersjögasledningar? Varför tiger man i det offentliga rummet på europeisk nivå trots det allvarliga läget i Östersjön, som stadigt försämras på grund av den ryska aggressiva militära verksamheten?

När upptäckte regeringen problemet med att det kommunala självstyret står i konflikt med det nationella säkerhetspolitiska intresset? Varför tog inte regeringen tidigt initiativ till en lagändring som gör klart att det kommunala självstyret inte omfattar rätten att fatta beslut som inverkar på svensk utrikes-

och säkerhetspolitik? Utrikesminister Wallström bekräftade redan i juni 2016 att säkerhetsrisker skulle belysas, och ÖB Micael Bydén bekräftade tidigt att Nord Stream 2 hotar Sveriges nationella säkerhet.

Anser regeringen att det är rimligt att Kremls förlängda arm får sekretessbelägga information som berör dess underleverantörs verksamhet på svenskt territorium, att Kreml får tillgång till information om Nord Stream 2:s aktiviteter i Sverige och som enligt regeringens bedömning hotar rikets säkerhet, men att inte svenska beslutsfattare får ta del av denna information?

Har regeringen haft kännedom om att uppgifter om den ekonomiska betydelsen av ryskflaggade fraktfartyg och fartyg med ryska varor för Karlshamns hamn var felaktiga och kraftigt överdrivna, samt att de uppgifter som hamnens vd överlämnade som underlag för beslutet i januari 2017 inte överensstämde med de uppgifter som kustbevakningen och sjöfartsverket lämnade över till hamnens vd efter regeringens möte den 13 december 2016?

Mot denna bakgrund vill jag fråga utrikesminister Margot Wallström:

1. Av vilka skäl valde utrikesministern och regeringen att inte ta några egna initiativ efter att man bestämt sig för att inte skriva under brevet till kommissionen i mars 2016?
2. Avser utrikesministern och regeringen att ta några initiativ på EU-nivå för att stoppa Nord Stream 2? Om inte – av vilka skäl?
3. Är utrikesministern beredd att verka för en lagändring som gör klart att det kommunala självstyret inte omfattar rätten att fatta beslut som inverkar på svensk utrikes- och säkerhetspolitik?
4. Har utrikesministern och regeringen kännedom om innehållet i samtliga avtal som Nord Stream 2 och dess underleverantörer ingått i Karlshamn? Kan utrikesministern i så fall redogöra för om något avtal innehåller liknande krav att "försöka begränsa den information som lämnas ut och kommer att underrätta Nord Stream när en sådan begäran från tredje part har framställts"?
5. Är det utrikesministerns ställningstagande att det är rimligt att Gazprom får sekretessbelägga information som berör dess underleverantörs verksamhet på svenskt territorium, och att Kreml får tillgång till information om Nord Stream 2:s aktiviteter i Sverige, men att inte svenska beslutsfattare får ta del av denna information?
6. Vilka åtgärder är utrikesministern beredd att vidta med anledning av det

som har framkommit om att avtalet mellan hamnen och Wasco Europe,
som agerar åt Nord Stream 2, bygger på felaktiga uppgifter?

.....

Mikael Oscarsson (KD)

Överlämnas enligt uppdrag

Lisa Gunnfors